

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

7
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

7491
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 406 sahifa, 30-iyul, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'ZR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Resp. Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinova, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli
qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Green Economy Transition Strategy for Uzbekistan	6
Raekwon Chung , Chairman, Supervisory Committee for New Climate Innovation Center at TSUE	
Jahon Savdo Tashkilotiga a'zolikning dolzarb masalalari.....	8
Nodira Shotursunova , Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
"Yashil iqtisodiyot" dan "yashil taraqqiyot" sari.....	12
Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich , t.f.n., dotsent	
Tadbirkorlik faoliyatida yuzaga keladigan risklarni sug'urtalashning mohiyati va xususiyatlari.....	16
Egamov Zoxid Baxtiyarovich , bosh mutaxassisi	
Unleashing the Potential of Human Capital for Green Development: Bridging the Gap between Environmental Sustainability and Skill Development.....	26
Muratova Muzayana , Teacher	
Анализ состояния применения механизма инновационного управления инфраструктурами нефтегазовых предприятиях в условиях глобальной потепление земли.....	34
Кучаров Абдор Сабирижанович , профессор; Динара Нурмамад кизи Ишманова , доцент; Тю Константин Геннадьевич , соискатель	
Enhancing Methodology for Developing Professional and Communicative Skills of Future Economists in the Context of Teaching English and Green Economy	39
Nargiza Samandarova Muxammadovna , Teacher	
The Role of Higher Education in Shaping a Sustainable Green Economy.....	47
Ikromov Sayidolim , Teacher	
O'zbekistonda yashil turizmni rivojlantirish istiqbollari.....	54
Rasulova Nigora Yusupovna , kafedra assistenti	
Qishloq hududlarini rivojlantirishda agroturizmning ahamiyati	58
Jontemirova Iroda Ikrom qizi , talaba	
Iqtisodiy rivojlanish yo'lida "Yashil iqtisodiyot" ning o'rni.....	61
Hamroyeva Sevinchbonu Hamroyevna , talaba	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyot va yashil byudjetlashtirish tizimiga o'tishning ahamiyati.....	64
Raxmanov M. A. , tayanch doktorant	
Sustainable Globalization: Nurturing a Green Economy in Higher Education.....	68
Tukhtaeva Shakhnoza , Teacher	
Qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishni investitsiyalar yordamida oshirish xususiyatlari.....	75
Bauyetdinov Majit Janizagovich , kafedra dotsenti; Djumaniyazov Ubbiniyaz Ismayl uli , tayanch doktoranti	
Qishloq xo'jaligi nisbiy samaradorligini baholash.....	79
Berkinov Bozorboy , iqtisodiyot fanlari doktori, professor; Qulmatova Sayyora Safarovna , PhD; Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchisi	
O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari	86
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda eksportni kreditlash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari.....	97
G'aniyev Shaxriddin Abduvoxidovich , i. f. d., professor; Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , i. f. d. (PhD)	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellash tizimining samaradorligini yanada oshirish usullari.....	102
Raxmanov Mexridin Sindarovich , kafedra dotsent v. b.	
Banklarda moliyaviy resurslarni boshqarishning ayrim rivojlangan mamlakatlar tajribasi.....	106
Ortiqov Uyg'un Davlatovich , kafedra dotsenti, i.f.n.	
Зарубежный опыт в области цифровизации цепочки поставок продуктов питания	115
Марданова Барно Асатуллоевна , докторант	
Environmental culture and building the ecosystem performance: An empirical analysis from Uzbekistan.....	119
Aziz Zikriyoev , PhD	
Kichik biznes subyektlarining eksport salohiyatini oshirishda innovatsiya va raqamlashtirish bo'yicha xorij tajribasi.....	129
Kambarova Sh. M. i.f.b.f.d. PhD	

Xalqaro dividend siyosati tajribalarida "S&P 500 dividend aristocrats" amaliyoti va uni milliy fond bozorida qo'llash imkoniyatlari.....	134
Sherkuziyeva Nasiba Abrorovna , dotsent	
Yirik sanoat korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish asosida mehnat samaradorligini oshirish yo'llari	139
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich , i. f. b. f. d. (PhD), dotsent; Saotaliyeva Nozima Isomiddinovna , talaba	
Byudjetdan tashqari mablag'lari samaradorligini oshirishda davlat xaridlarining roli	147
Norov Akbar Ruzimamatovich	
O'zbekistonda sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish jarayonlari tahlili	151
Egamberiyev Shuxrat Satimbayevich , i.f.f.d.(PhD)	
Aholining tadbirkorlik faolligini oshirishda oilaviy tadbirkorlikning roli	158
Xudayarova Maftuna Shavkatovna , tayanch doktorant	
Elektron tijoratni samarali tashkil etishda raqamli platformalarning yaratilish texnologiyasi	164
Karimova Shirin Zoxid qizi , tayanch doktorant	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish mexanizmini takomillashtirish orqali aholi bandligini ta'minlash	168
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanini harakatlantiruvchi omili sifatida	172
Raximbayev Akmal Azatboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
Overview of Environmental Management in Uzbekistan: A Comparative Analysis of Protected Areas and Waste Management.....	177
Mamadjonova Sarvinoz Sharifjonovna , PhD	
Obligatsiyalar bozorining paydo bo'lishi va uning iqtisodiyotga kapital jalb qilishdagi ahamiyati	182
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li , tayanch doktorant	
Iqtisodiy subyektlarga soliq yukini hisoblashning ahamiyati va zarurati.....	186
Abduturovov Jasurbek Nozimjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	195
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Yangi O'zbekiston taraqqiyotida sug'urta munosabatlarini amalga oshirishning ahamiyati va zarurligi.....	199
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , tayanch doktorant	
Assotsiativ qoidalar va bozor savatlarining tahlili	205
Sh. B. Rajabov; Sadinov Aziz Ziyadullayevich , 3 st year doctoral student	
Mamlakatda davlat soliq xizmati organlari soliq ma'muriyatchiligi faoliyati tahlili.....	210
Tashmuxeimedova Yayra , tadqiqotchi	
Exploring the Integration of Management and Marketing Strategies in Higher Education Institutions: Addressing Crucial Gaps for Enhanced Organizational Performance.....	213
Rakhimova Gulnoza , Teacher	
Особенности научной биографии художника Урала Тансыкбаева (на материале эпистолярного наследия).....	218
Искендир Аккуралай Абдиуалиевна , докторант	
Raqamli iqtisodiyot: milliy iqtisodiyot drayveri	222
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna , kafedra dotsenti; Berdiyeva Janonaxon Jahongir qizi	
Роль цифровизации туристической отрасли в повышении её экспортного потенциала страны	228
Суюнова Фотима Баходир кизи , базовый докторант	
Таргетирование инфляции в Узбекистане: предпосылки применения и первые итоги	233
Рашидов Рахимжон Искандарович , в.и.о доцента; Якубова Шамшинур Шухратовна , к.э.н., доцент, докторант (DSc)	
O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta'minlashda sug'urtaning o'rni	240
Nomozova Qumri Isoyevna , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini takomillashtirishning xorijiy davlatlar tajribalari.....	248
Nazarov Qilich Xolmuradovich , kafedra assistenti	
Bank moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda huquqiy mexanizmlarning o'rni	255
Akbarov Behzodhon Ulug'bek o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklarida muammoli aktivlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	262
Do'sanov Doniyor , magistr	

Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy qilish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	269
N. N. Ro'ziyev	
Exploring the Potential of Islamic Finance in Uzbekistan.....	277
Sattorova Nasiba G'anijon qizi, Teacher	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari faoliyatini tartibga solish tizimining zamonaviy holati.....	284
Murodova Dilnoza Choriyevna, PhD	
Kredit mexanizmini metodologik asoslarini takomillashtirish	288
Gadoyev So'hrob Jumakulovich, mustaqil tadqiqotchi	
Korxonalarda raqamli marketing vositalaridan foydalanish xususiyatlari.....	295
M. A. Saparova, talaba	
Приоритетные направления модернизации системы подготовки туристских кадров.....	299
Очилова Хилола Фармоновна, к.э.н., доцент	
Improving the use of competitive strategies in the management of sewing and knitting enterprises during green development	304
Vafoyeva Dilafruz, Teacher	
O'zbekistonda savdo xizmatlari sohasining rivojlanish tendensiyasi va istiqbollari	311
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li, katta o'qituvchisi, PhD	
O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy himoya qilishning zamonaviy statistik usullaridagi tahlili	316
Kutbitdinova Muhayyoxon Inoyatovna, tayanch doktorant	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatida CRM strategiyalaridan foydalanish yo'llari	323
Xalilova Nafisa Komilovna, magistrant	
Ko'zi o'z shaxslarni ish bilan ta'minlashni qonunchilik vositasida tartibga solishdagi xorijiy tajriba	327
Usmonov Ziyodulla Ulmas o'g'li, tayanch doktorant	
Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров	334
Джурабаев Отабек Джурабаевич, доцент кафедры	
Необходимость управления активами и пассивами современными банками Узбекистана.....	341
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Transport logistika xizmatini eksportni takomillashtirishga ta'siri	349
Jumabayeva Akmole Sheraliyevich, magistrant	
Цифровая валюта: возможные последствия вывода из обращения наличных денег	354
Бахромов Мирзаахмад Рустам угли, студент; Абдикаримова Динара Рустамхановна, научный руководитель, д. э. н. (DSc)	
Systematic mapping study of higher education in green development context.....	361
Asqarova Feruza Abdullaevna, Senior Teacher	
O'zbekistonda rekreatsiya turizmini rivojlantirish imkoniyatlari	368
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li, kafedra o'qituvchisi; Shaymanova Nigora Yusupovna, tayanch doktoranti	
Особенности подготовки юных футболистов на этапах начальной подготовки, спортивно – оздоровительном и групп начальной специализации.....	373
Д. К. Исмагилов, кандидат педагогических наук, доцент	
Optimizing Financial Resources Management in Treasury Systems for Sustainable Green Development.....	377
Shodmonkulova Shahlo, PhD student	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional asoslarini takomillashtirishning xorij davlatlar tajribasi	384
Mamatov Sardor Axmatjonovich, mustaqil tadqiqotchi	
Bank tizimida resurs bazasini mustahkamlash yo'llari.....	390
Voxidov Oybek Rozikovich, mustaqil tadqiqotchisi	
Integrating Career-Oriented Communication Competences in English Language Teaching for Future Specialists in Higher Education Institutions: A Catalyst for Green Economy	398
Rajapov Sulaymon Nuraddin Ugli, Teacher	
Tijorat banklari faoliyatida raqamli texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini baholash istiqbollari	406
Fayziyeva Muyassarzoda Xancharovna, mustaqil izlanuvchi (PhD)	

MAMLAKATDA DAVLAT SOLIQ XIZMATI ORGANLARI SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI FAOLIYATI TAHLILI

Tashmuxe'dova Yayra
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada mamlakatda davlat soliq xizmati organlari soliq ma'muriyatchiligi faoliyati tahlil qilinib, soliq idoralarining soliq to'lovchilarga sifatli davlat xizmati ko'rsatish borasidagi ish samaradorligi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: soliq, soliq ma'muriyatchiligi, soliq to'lovchi, tashkilot, korxona, byudjet.

Аннотация: В статье анализируется деятельность налогового администрирования органов государственной налоговой службы в стране, а также исследуется эффективность деятельности налоговых органов по оказанию качественных государственных услуг налогоплательщикам.

Ключевые слова: налог, налоговое администрирование, налогоплательщик, организация, предприятие, бюджет.

Abstract: The article analyzes the tax administration activities of state tax service bodies in the country, and examines the efficiency of tax offices in providing quality public services to taxpayers.

Key words: tax, tax administration, tax payer, organization, enterprise, budget.

O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligi va davlat soliq xizmati organlari faoliyatini isloh qilish soliq munosabatlari tizimida ma'muriy bosimni kamaytirish hamda uning ishtirokchilari o'zaro hamkorligini ta'minlashga qaratilgan. Soliq ma'muriyatchiligi tizimini takomillashtirish borasidagi islohotlar samarasi o'laroq 2015–2022-yillar mobaynida respublikamizda faoliyat yuritayotgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining ro'yxatdan o'tganlar sonidagi ulushi 56,2 foizdan 60,5 foizgacha hamda iqtisodiyotda ish bilan band bo'lganlar umumiy miqdoridagi ulushi 74,8 foizgacha o'sgan.

Soliq va yig'implarning undirilishi (yig'iluvchanlik) soliq organlari faoliyati samaradorligining asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Soliq va yig'implar yig'iluvchanlik ko'rsatkichi soliq organlari tomonidan undirilgan soliq va yig'implar summasining byudjetga hisoblangan soliq va yig'implar summasiga nisbati sifatida aniqlanadi (1-jadval).

1-jadval: O'zbekistonda soliq idoralari tomonidan soliq va to'lovlarni 2018–2022 yillarda undirilish holati tahlili

Respublika bo'yicha	2018-y.	2019-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2018-yilga nisbatan 2022-yilda o'sish (%)
Jami to'plangan Soliq va to'lovlar (mlrd. so'mda)	48825,8	58,931,2	78276,8	107535,8	103566,4	212,1
Bashoratga nisbatan to'planish darajasi (%) foizda	100,5	103,5	125,6	114,8	104,5	

Manba: Muallif tomonidan Davlat soliq qo'mitasi rasmiy saytidagi ma'lumotlar asosida tayyorlangan

Tadqiqotlarimiz davlat soliq xizmati organlari faoliyati samaradorligi bir qator omillarga bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Ushbu omillaning ko'pchiligi davlat soliq organlari faoliyati samaradorligini baholash metodikasida hisobga olinadi. Biroq bu metodikada soliq organlarining ish hajmi to'liq inobatga olinmagan.

Hududlar kesimidagi soliq to'lovchilar soni tahlil qilinganda davlat soliq xizmati organlari hisobida turgan eng ko'p soliq to'lovchilar Toshkent shahri, Farg'ona, Toshkent va Andijon viloyatlari hissasiga to'g'ri kelishi aniqlandi. Ushbu tendensiya yillar kesimida ham o'sish xususiyatiga ega bo'lib qolmoqda. Buning asosiy sabablari infratuzilmaning yaxshi ekanligi va aholi to'lov qobiliyati hisoblanadi. Shu sababli soliq to'lovchilar ushbu hududlarda faoliyat yuritishga intiladi.

2-jadval ma'lumotlaridan soliq to'lovchilar asosan (69,2, 68,8, 64,2, 69,3 va 69,8 foizi) yuridik shaxs maqomiga ega. Soliq to'lovchilarning yuridik shaxs maqomiga ega ekanligi ijobiy holat. Chunki yuridik shaxslarda buxgalteriya hisobini yuritish majburiyati mavjudligi sababli soliq bazalarini hisobini yuritish va aniqlash imkoniyati yuqori bo'ladi. Buning natijasida soliq nazorati natijasi samaradorligi ortadi. Hududlar kesimidagi soliq to'lovchilar soni holatini 2-jadval ma'lumotlaridan ko'rishimiz mumkin.

2-jadval: O'zbekistonda soliq organlarida 2018–2022-yillarda hisobda turgan soliq to'lovchilar dinamikasi tahlili

Respublika bo'yicha	2018-y.	2019-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2018-yilga nisbatan 2022-yilda o'sish (%)
Soliq organida hisobda turgan soliq to'lovchi XYUs (soni)	891695	900918	1007241	1055590	1185159	132,9
Shundan,						
Korxon va tashkilot soni	616720	619958	647118	731536	826728	134,0
foizida (%)	69,2	68,8	64,2	69,3	69,8	
hisobda turgan YaTTlar soni	274975	280960	360123	324054	358431	130,3
foizida (%)	30,8	31,2	35,8	30,7	30,2	

Manba: Muallif tomonidan Davlat soliq qo'mitasi rasmiy saytidagi ma'lumotlar asosida tayyorlangan.

Toshkent shahri soliq idoralari hissasiga ma'muriy boshqariladigan soliq va nosoliq daromadlarning eng ko'p qiymati to'g'ri keladi. O'zbekistonda hisobda turgan soliq to'lovchilarning eng kam soni hamda ma'muriy boshqariladigan soliq va nosoliq daromadlarning eng kam summasi Sirdaryo viloyati soliq idoralariga to'g'ri keladi.

Hozirgi bosqichda soliq organlarining asosiy vazifalaridan biri soliq to'lovchilarning qonunda belgilangan soliqlarni byudjetga to'liq va o'z vaqtida to'lashini ta'minlashdir. Amaliyotda ushbu vazifani bajarish yo'lidagi katta muammo soliq to'lovchilarda, soliq agentlari va yig'im to'lovchilarda soliq qarzdorligining mavjudligidir. Soliq va yig'imlar bo'yicha qarzdorlikni kamaytirish ham soliq idoralar faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda byudjet tizimiga soliq va yig'imlar bo'yicha qarzdorlikning kattaligi davlatning moliyaviy resurslari hajmini cheklab qo'yimoqda.

O'zbekistonda soliq va to'lovlar bo'yicha viloyatlarda 2021-yilda katta miqdordagi qarzdorlik Qashqadaryo-da 1 359,5 mlrd. so'm, Andijonda 314,6 mlrd. so'm, Toshkent 268,0 mlrd.so'm, Farg'onada 240,2 mlrd.so'm, Samarqandda 231,0 mlrd.so'm va Toshkent shahrida 129,0 mlrd. so'mga to'g'ri kelgan bo'lsa, 2022-yilda esa Toshkent viloyatida soliq va to'lovlar bo'yicha qarzdorlik 2 barbarga oshib, 540,4 mlrd. so'mni. Toshkent shahrida 3,7 barbarga oshib, 488,7 mlrd. so'mni tashkil etgan.

2022-yilda faoliyat yuritayotgan 541554 ta soliq to'lovchilar 45417 ta nazorat tadbirlari o'tqazilgan. Ushbu tadbirlar natijasida 7,2 foizi soliq to'lovchilarda kameral tekshiruvlar amalga oshirilgan. Kameral tekshiruvlar natijasida 1157 ta xavf darajasi yuqori bo'lgan soliq to'lovchilarda soliq auditi, 5297 ta soliq to'lovchida esa sayyor soliq tekshiruvlari o'tkazilgan. Tekshiruvlar natijasida byudjetga qo'shimcha 13,6 trln.so'm soliqlar hisoblangan va huquqbuzarlarga nisbatan 1,4 trln. so'm moliyaviy jarima qo'llanilgan.

Umuman olganda, Respublikamiz bo'yicha 2020–2022-yillarda fuqarolarning 97 % soliq idoralarining xizmatini "yaxshi" va "a'lo" deb baholagan.

Baholarning o'rtacha qiymati quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha quriladi

- umuman xizmatlarning sifati (baho SMS xabardan olinadi);
- davlat xizmatlarini ko'rsatish vaqti;
- davlat xizmatlarini olish chog'ida navbat kutish vaqti;
- davlat xizmati ko'rsatilayotgan vaqtda arizachi bilan muloqot qilayotgan xodimning hushmuomalaligi va bilimdonligi (kasb mahorati darajasi);
- davlat xizmati ko'rsatilgan xonadagi sharoitning qulayligi;
- davlat xizmatini ko'rsatish tartibi haqidagi ma'lumotlarning ochiqligi.

Soliq idoralarining soliq to'lovchilar bilan hamkorligi bo'yicha ishlardan ko'zlangan maqsad soliq to'lovchining soliq va yig'imlarni to'lash borasidagi majburiyatlarini bajarish darajasini oshirish, shuningdek soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish va davlat xizmatlarini taqdim etish sifatini oshirishdir.

Bizning fikrimizcha, davlat soliq xizmati organlari soliq ma'muriyatchiligi natijalarini yuqorida tavsiya etilgan asosiy yo'nalishlari bo'yicha baholash tizimidan foydalanish soliq idorlari faoliyatining samaradorligini adolatli va haqqoniy baholash imkon beradi. Pirovard natijada bu soliq organlarining reytingiga ta'sir ko'rsatadi.

Soliq organlari faoliyatining ko'rsatkichlarini tahlil qilish doirasida quyidagi xulosalarga keldik:

1. O'zbekiston Respublikasining hududiy soliq orgshanlari subyektlari ma'muriy boshqariladigan daromadlar summaları hamda soliq idoralarida hisobda turgan soliq to'lovchilar soni bo'yicha bir-biridan farq qiladi. Ayni vaqtda faoliyat samaradorligini baholashda soliq organlari mehnatining hajmi inobatga olinmaydi, chunki O'zbekiston Respublikasi viloyatlarida ular har xildir.
2. Soliq idoralarining soliq qarzdorligini kamaytirish borasidagi faoliyatini tahlil qilish jarayonida O'zbekiston Respublikasida soliq qarzdorligi sezilarli darajada katta hamda qarzdorligi kam bo'lgan viloyatlar aniqlandi. Bu o'z navbatida hududlardagi iqtisodiyot rivojlanishining xususiyatlariga hamda viloyatlarda soliq idoralarining soliq qarzdorligini kamaytirish borasidagi ishlarining samaradorligi bilan bog'liq.
3. O'zbekiston Respublikasining biz tahlil qilgan deyarli barcha viloyatlarida soliq idoralari ishining sifatini ijobiy baholovchi soliq to'lovchilar ulushi ko'payib borayotgani kuzatilmoqda. Bu soliq idoralarining soliq to'lovchilarga sifatli davlat xizmati ko'rsatish borasidagi ish samaradorligidan dalolat beradi. Bunda soliq idoralari faoliyatida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanilishi katta ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Adabiyotlar:

1. Ibragimov B. B. Soliq ma'muriyatchiligi: muammo va yechimlar. Monografiya. T. : Noshirlik yog'dusi. 2022. 11-b.
2. Привалов, Н. Г. Налоговая система: теоретический и методологический аспект. Налоговый продукт: монография / Н. Г. Привалов С. Г. Привалова. – Екатеринбург: Уральское изд-во, 2011. – 556 с. Пушкарева, М. В. История мировой и русской финансовой науки и политики: монография / М. В. Пушкарева. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
3. Балтина, А. М. Реализация органической модели государственного управления общественными финансами // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – №2–2. – С.448.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi 26-uy.